

Отъ сектитѣ, които мислили, че удовлетворяватъ потребноститѣ на разума (лжеименитий), най-повече е забѣлѣжителна сектата Социннианска: тя представлява като че ли е посредствующа стъпенъ отъ реформатството къмъ рационализмътъ.

Още при живота на Лютера и Калвина се образувало сборище отъ тѣй наречени унитарий, които отхвърляли кореннитѣ догмати на християнството: троицността (тритѣ лица на Божеството) и Божеството на Господа Исуса Христа. Изъ числото имъ най-забѣлѣжителенъ е испанскій врачъ Михайлъ Серветъ. Подиръ разни приключения, той наконѣцъ (1553), по исканието на Калвина, билъ затворенъ въ тъмница и изгоренъ като народенъ лъжецъ и богохулникъ. На подобни наказания били прѣдадени и други волнодумци. Нѣ тѣзи жестоки мѣрки не установили распространението на врѣдната ересь. Въ втората половина на XVI вѣкъ два социна (вуйчо и племянникъ) изработили опредѣленна система на унитарното учение и съединили унитарииѣ въ едно общество. Главнитѣ мѣста изъ учението на унитарийѣ или социннаниѣ е слѣдующото: 1) единственнийѣ источникъ на религиозното знание е священното писание, нѣ въ него не трѣбва да се приима нищо, което прѣвишава разумътъ; 2) тайната на Троицата, като прѣвишава разумътъ, се отхвърля: Богъ е единъ, Исусъ Христосъ е простъ чловѣкъ, само облѣченъ съ Божественна сила за съвършение на нашето спасение и възвисенъ на стѣпенъ на Божеско величие въ награда за съвършенното Му послушание на волята Божия; Св. Духъ е само сила Божия; 3) първороднийѣ грѣхъ не сѣществува, а е само наслѣдственна наклонность къмъ зло, която не се вмѣнява за грѣхъ; 4) искуплението състои само въ това, че Исусъ Христосъ съ учението и живота си е показалъ намъ пътъ къмъ съвършенство; 5) смъртъта Христова не е умиловителна жертва за нашитѣ грѣхове, а има това значение, че Исусъ Христосъ е запечаталъ съ нея истината на своето учение и извършилъ великъ подвигъ, за който билъ награденъ съ възвишение въ божеско достоинство; 6) тайнствата сѣ прости обряди и се почитатъ по своята древность.
